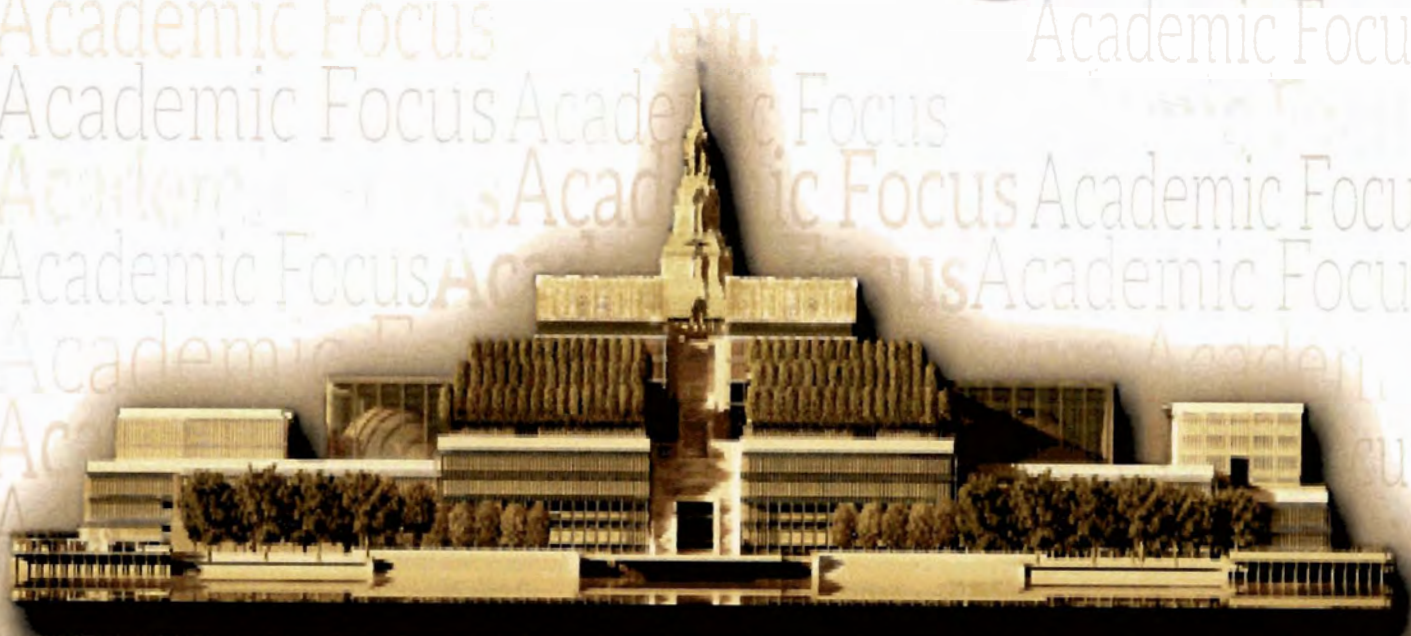

Academic Focus

เอกสารวิชาการ

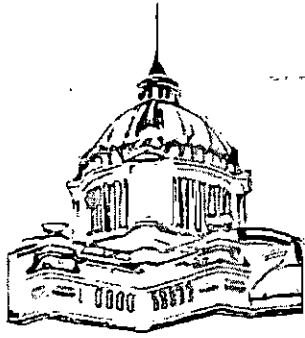
ปฏิรูปการศึกษา : พัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISSN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

Academic Focus

ตุลาคม 2558

ปฏิรูปการศึกษา : พัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บทนำ

ในบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของโลกจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ จากการประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตข้างหน้าพบว่า การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ การค้า และความร่วมมือในภูมิภาคต่าง ๆ จะมีมากขึ้น ศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนมาอยู่ที่แถบประเทศทวีปเอเชีย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อุณหภูมิโลกโดยเฉลี่ยจะสูงขึ้น เกิดปัญหาภัยคุกคามจากภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของโลกมีแนวโน้มเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศ เนื่องจากความต้องการอาหารและพลังงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากการเพิ่มประชากรโลก ในขณะที่การผลิตพืชและอาหารลดลงด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่และเทคโนโลยีที่มีอยู่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของโลกดังที่กล่าวมาย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจเรียกว่าเป็นความเสี่ยงของประเทศที่จะต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศ เพื่อพร้อมจะเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งภูมิคุ้มกันที่สำคัญประการหนึ่งคือ *การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ* เพื่อให้สามารถจัดการกับความเสี่ยงและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพนั้นก็คือ **“การศึกษา”**

สารบัญ

บทนำ	1
ความหมายและความสำคัญของการศึกษา	2
ความหมายและความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษา	3
สภาพการณ์การศึกษาของประเทศไทย	6
ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษย์	10
การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา	14
สู่นาคต พ.ศ. 2575	
บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา	15

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

การศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกใช้เป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาทำให้เกิดการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับพลเมืองของประเทศคือหนทางเดียวที่จะทำให้ประเทศสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายทั้งหลายที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการดำรงตนให้อยู่รอดท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จำเป็นต้อง **ปฏิรูปการศึกษา** เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีองค์ความรู้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศและของโลก เพื่อสร้าง **พลเมืองที่เข้มแข็งและสังคมที่มีคุณภาพ** และให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนต่อไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า **การปฏิรูปการศึกษา** เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ จึงทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ที่ได้ศึกษาและจัดทำเป็นข้อเสนอ/แนวทางปฏิรูปเอาไว้ก่อนที่จะสิ้นสุดลงและพ้นการปฏิบัติหน้าที่ไป อย่างไรก็ตามข้อเสนอ/แนวทางปฏิรูปดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจะเป็นประโยชน์ต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาจึงเรียบเรียงบทความเรื่อง “**ปฏิรูปการศึกษา : พัฒนาทรัพยากรมนุษย์**” ขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาสำหรับการปฏิรูปการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปที่จะนำไปใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้า และ/หรือใช้ประโยชน์อื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความหมายและความสำคัญของการศึกษา

ความหมายของการศึกษา

“การศึกษา” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า “Education” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่าการศึกษามากมาย แต่จะขอยกมานำเสนอพอสังเขปดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง “การเล่าเรียนฝึกฝน และอบรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1146)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของการศึกษาว่า “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 2)

ความสำคัญของการศึกษา

จากความหมายของการศึกษาดังที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการพัฒนามนุษย์ของทุกประเทศ ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ เกิดองค์ความรู้และความคิดในการที่สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ประเทศส่วนใหญ่ในโลกมักจะใช้การศึกษาเป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ผู้ศึกษา

ชอยกตัวอย่างของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่พบว่า จุดเน้นของการพัฒนาอยู่ที่ *คนหรือทรัพยากรมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา* นั่นคือต้องพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ก่อน เมื่อคนหรือทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพและความพร้อมแล้ว การพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ก็จะเจริญหรือพัฒนาตามไปด้วย ในช่วงนั้นการศึกษาจึงได้รับความสำคัญมากขึ้น และแม้ว่าการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน จุดเน้นของการพัฒนาจะเป็นประเด็นเรื่องอื่นก็ตาม แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง

และอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาก็คือ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นกระทรวงที่รับผิดชอบการบริหารจัดการด้านการศึกษาของประเทศได้รับงบประมาณประจำปีเป็นจำนวนมากที่สุดของประเทศต่อเนื่องในหลายปีงบประมาณที่ผ่านมา และได้รับเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ พบว่าภายในระยะเวลา 9 ปี งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้นกว่า 200,000 ล้านบาท พิจารณาจากงบประมาณปัจจุบันคือ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณ 520,132.1663 ล้านบาท หรือประมาณ 5.20 แสนล้านบาท (คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.12 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของประเทศ) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ที่ได้รับงบประมาณเพียง 301,437 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นประมาณ 218,695 ล้านบาท จึงเห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนามนุษย์และการพัฒนาประเทศโดยรวม

ความหมายและความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษา

ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

“การปฏิรูป” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า “Reform” แปลว่า ปฏิรูป เปลี่ยนรูป ปรับปรุง หรือแก้ไขใหม่

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของ “ปฏิรูป” ไว้ว่า “ปรับปรุงให้สมควร” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 695)

ดังนั้น เมื่อนำคำว่า “การปฏิรูป” และ “การศึกษา” มารวมกันเป็น “การปฏิรูปการศึกษา (Education Reform)” จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง รูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และระบบสนับสนุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้านงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือ หรือเทคโนโลยี และที่สำคัญคือ การเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมใหม่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 2-3)

ความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษา

แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ที่ปรากฏเห็นชัดเจนคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยม และความทันสมัยของประเทศตะวันตกที่มีความเจริญแล้วในด้านต่าง ๆ พระองค์ทรงพยายามที่จะอ้างไว้ซึ่งความเป็นเอกราชของประเทศ อีกทั้งเพื่อปรับตัวเข้าสู่ความทันสมัยแบบประเทศตะวันตก การปรับตัวที่สำคัญประการหนึ่งคือ “การปฏิรูปการศึกษา” พระองค์ทรงปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นขั้นเป็นตอน เปลี่ยนการสอนจากเดิมที่เป็นการสอนที่บ้าน วัด และในวัง เป็นการสอนในระบบโรงเรียนคือ ให้มีสถานที่

สำหรับศึกษาเล่าเรียนขึ้นเป็นการเฉพาะและมีครูสอนตามเวลาที่กำหนด ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงและโรงเรียนราษฎร์สำหรับราษฎรทั่วไปขึ้นเป็นครั้งแรก รวมทั้งทรงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในมณฑลต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้การศึกษาเล่าเรียนขยายไปทั่วราชอาณาจักร และที่สำคัญคือทรงจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นเพื่อดูแลรับผิดชอบการจัดการด้านการศึกษาของประเทศ (ต่อมายกฐานะเป็นกระทรวงธรรมการ และเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการจนปัจจุบัน) การปฏิรูปการศึกษาของพระองค์ในครั้งนั้นนับเป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษาไทยจนทุกวันนี้

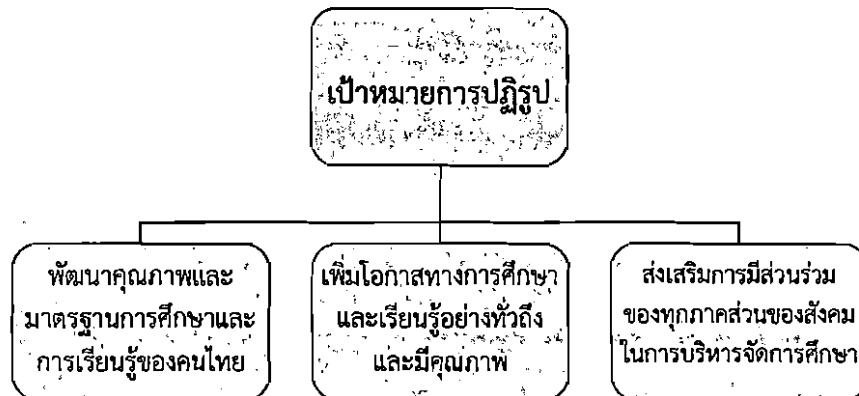
หลังจากนั้นก็ได้มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นระยะ ๆ อีกหลายครั้ง แต่ที่ถือว่าเป็นครั้งสำคัญและดำเนินการอย่างจริงจังคือ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทสำหรับการบริหารจัดการการศึกษาทั้งประเทศ ต่อมาจึงได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทดังกล่าว และได้นำไปสู่การดำเนินการปฏิรูปการศึกษารอบแรกขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2542-2551 (คูดราครั้งที่ 1 ประกอบ) แต่ผลการปฏิรูปกลับพบว่า ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่าใดนัก บางเรื่องประสบผลสำเร็จและอีกหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาที่ต้องพัฒนาหรือปรับปรุงต่อไป โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, น. 1-2) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษารอบสอง หรือเรียกว่า “การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ.2552-2561” (คูแผนภูมิที่ 1-2 ประกอบ) ซึ่งได้ดำเนินการปฏิรูปต่อเนื่องมา แต่ปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยโดยรวมอาจกล่าวได้ว่ายังเป็นปัญหาอยู่เช่นเดิม และเมื่อระยะเวลาของการปฏิรูปรอบสองผ่านไปประมาณกว่า 5 ปี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้าควบคุมและยึดอำนาจการบริหารประเทศ และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บังคับใช้ในขณะนั้น และต่อมาเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งบัญญัติให้มี *สภาพปฏิรูปแห่งชาติ* ทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 22 กรกฎาคม 2557) “การศึกษา” เป็นด้านหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อดำเนินการปฏิรูปให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ต่อมาสภาพปฏิรูปแห่งชาติได้มีมติตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ให้มีอำนาจหน้าที่ในการวิเคราะห์จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป

ตารางที่ 1 ประเด็นและแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบแรก (พ.ศ. 2542-2551)

ประเด็นปฏิรูป	แนวทางปฏิรูป
1. ปฏิรูประบบการศึกษา	ปฏิรูปให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ทุกประเภททั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ปฏิรูปการเรียนรู้	ปฏิรูปโดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการเรียน การสอน แหล่งเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา	ปฏิรูปหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการกระจายอำนาจ
4. ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา	ปฏิรูปมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง)
5. ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	ปฏิรูปเพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีระบบบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้

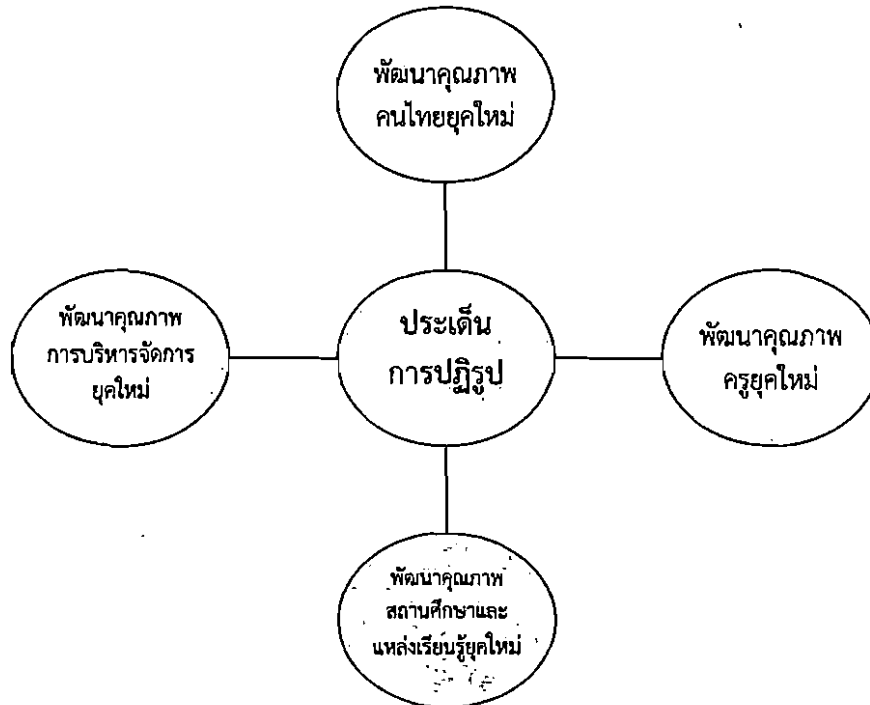
ที่มา : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น.4-5).

แผนภูมิที่ 1 เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552-2561)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, คำนำ).

แผนภูมิที่ 2 ประเด็นการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552-2561)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, คำนำ).

สภาพการณ์การศึกษาของประเทศไทย

จากที่ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในหลาย ๆ ปีที่ผ่านมา โดยมีความมุ่งหวังว่าการศึกษาของไทยจะได้รับการปฏิรูปให้ดีขึ้น แต่ผลปรากฏว่าการศึกษาไทยยังเต็มไปด้วยปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเรื่องคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นปัญหาที่มีซับซ้อน และการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีความหลากหลาย แต่ไม่ได้ช่วยให้คุณภาพการศึกษาเป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งหมด (ดูภาพที่ 1-2 ประกอบ) ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้นั้น ต้องทราบสภาพการณ์การศึกษาเพื่อทราบถึงสาเหตุหรือต้นตอของปัญหาการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปการศึกษาจะได้ดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 ความซับซ้อนของปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย

ที่มา : อัมมาร สยามวาลา ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์ และสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2555).

ภาพที่ 2 ความหลากหลายของข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา

ที่มา : อัมมาร สยามวาลา ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์ และสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2555).

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์การศึกษาของประเทศไทย พบข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาของระบบการศึกษาไทย พอสรุปดังนี้

(1) การจัดการศึกษาที่ผ่านมาเกิดความเหลื่อมล้ำ ขาดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร และมีการรวมศูนย์ ซึ่งเกิดกับการศึกษาทั้งระบบ ทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(2) การพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมาจะมองเห็นภาพของการขาดการใส่ใจคุณภาพในห้องเรียน ขาดทิศทางและความต่อเนื่อง ขาดความเชื่อมโยงการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดไปจนตลอดชีวิต

(3) การศึกษาไทยเป็นระบบที่ใช้ทรัพยากรมากแต่ผลลัพธ์ต่ำ หลักสูตรในแต่ละระดับใช้เวลาเรียนมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ

(4) ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาอยู่ในระดับสูงทั้งด้านคุณภาพของสถานศึกษา ภาระครู ขนาดชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21

(5) ระบบต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ อย่างเช่น ระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนไม่ได้มาตรฐาน ระบบการประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพครูไม่สอดคล้องกับผลลัพธ์ของผู้เรียน ระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษาไม่มีข้อมูลที่ถูกต้อง รวมทั้งการใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาไม่มีทักษะการทำงาน ทักษะชีวิต และความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น รวมทั้งมีเด็ก-เยาวชนจำนวนมากหลุดออกไประหว่างทางจากระบบการศึกษา (ผู้ศึกษาเรียกว่า ออกกลางคัน) ทำให้ขาดโอกาสในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สำนักกรรมการ 3, 2558 ก, น. 2)

และจากที่ประเทศไทยได้ปฏิรูปการศึกษามากหลายครั้ง แต่บทเรียนการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบปัญหาเชิงระบบ พอสรุปดังนี้ (สำนักกรรมการ 3, 2558 ก, น. 3)

(1) การจัดการศึกษาที่ผ่านมาเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายเพียงประชากรในวัยเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษา จึงเกิดสภาพการจัดการศึกษาที่ใช้งบประมาณกว่า 1 ใน 5 ของงบประมาณทั้งประเทศ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชากรเพียง 9 ล้านคนที่อยู่ในระบบการศึกษาเท่านั้น แทนที่จะเป็นการให้การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อรองรับประชากรทั้งประเทศ 70 ล้านคน ขณะเดียวกันโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของประชากรเพิ่มสูงขึ้นหรือสัดส่วนของประชากรที่จบการศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส. และปริญญาตรีเพิ่มสูงขึ้น แต่คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับกลับลดลง

(2) จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น การควรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ การจัดตั้งหน่วยงานใหม่เป็นองค์การมหาชน เป็นต้น แม้ว่าเจตนารมณ์การเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปเพื่อการปฏิรูปการศึกษาอันมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพประชากรในประเทศ แต่ผลลัพธ์ที่ปรากฏพบว่าสิ่งที่คาดหวังยังไม่บรรลุแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกับมีสัญญาณที่น่าเป็นห่วงจากการประเมินผลการศึกษาทั้งในระดับชาติหรือนานาชาติ สาเหตุสำคัญเกิดจากการออกแบบระบบที่ให้รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาโดยส่วนใหญ่ หน่วยงานส่วนกลางไม่ดำเนินการอย่างจริงจังในการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา อีกทั้งเป็นระบบการศึกษาที่ดูแลเฉพาะประชากรวัยเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาเท่านั้น ขาดการเชื่อมโยงไปสู่ประชากรนอกระบบการศึกษา

ที่จำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น แรงงานในภาคส่วนต่าง ๆ
 เยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา เยาวชนในพื้นที่ห่างไกลหรือด้อยโอกาส เป็นต้น

(3) การปฏิรูปที่ผ่านมายังขาดการบริหารการเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรจาก
 แบบรวมศูนย์ไปสู่การกระจายอำนาจ การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของประชากร การประสานสอดคล้อง
 กันของหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ การออกนโยบายหรือมาตรการแก้ปัญหาแบบแยกส่วน รวมทั้งมีการ
 เปลี่ยนนโยบายการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและบทเรียนการปฏิรูปการศึกษาดังที่กล่าวมาเป็นการนำเสนอ
 ข้อมูลในเชิงระบบหรือภาพใหญ่ อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาในระดับย่อย
 ลงมา หรือเรียกว่า ระดับหน่วยงาน ได้แก่ ระดับห้องเรียนและสถานศึกษา พอสรุปดังนี้ (สำนักกรรมมาธิการ 3,
 2558 ก, น. 4-5)

(1) เวลาสอนของครู โดยเฉพาะครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้
 เพิ่มเวลาตามหลักสูตร เนื่องจากต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานอื่น เช่น งานธุรการ กิจกรรมการประกวดแข่งขัน
 การร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น การจัดทำรายงาน การเตรียมการเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นต้น
 ซึ่งมีผลการสำรวจพบว่า ครูใช้เวลาในการทำงานอื่นถึง 84 วัน หรือคิดเป็นร้อยละ 42 จากจำนวนวันทั้งหมด
 200 วันที่ต้องสอนตามหลักสูตร

(2) อีสรภาพด้านวิชาการของครู โดยเฉพาะครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมักจะขาดอีสรภาพ
 ด้านวิชาการ ส่งผลต่อการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ต่อผู้เรียนที่ลดน้อยลง เน้นบรรยายเนื้อหาให้ครบตาม
 หลักสูตร และมุ่งการเรียนการสอนแบบตัวมากขึ้น

(3) การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ปัจจุบันเป็นแบบวิทยฐานะ ซึ่งหลักเกณฑ์วิธีการ
 ประเมินไม่ได้สัมพันธ์ต่อผลลัพธ์ด้านคุณภาพตัวผู้เรียน แต่มุ่งเน้นจัดทำเอกสารรายงาน การประกวดแข่งขัน
 ให้ได้รางวัลเพื่อนำมาเสนอขอวิทยฐานะ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครูที่ผิดหลักวิชาชีพ
 บางครั้งก่อให้เกิดช่องทางการทุจริตและเรียกรับผลประโยชน์ ครูทั้งชั้นเรียน มุ่งแสวงหารางวัล และที่สำคัญคือ
 สร้างค่านิยมที่ไม่ดีงามในวิชาชีพครูที่ถูกคาดหวังว่าการเป็นต้นแบบจากสังคม

(4) การบริหารจัดการสถานศึกษาทุกระดับ มีข้อจำกัดหลายประการ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- งบประมาณ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ใช้ระบบการจัดสรรงบประมาณ
 ไปสู่สถานศึกษาเป็นรายหัวผู้เรียนที่ไม่สะท้อนสภาพความจริงของสถานศึกษา ทำให้เกิดข้อจำกัดและความ
 เหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ทำให้เกิดปรากฏการณ์สถานศึกษาผิดรูป กล่าวคือสถานศึกษาขนาดใหญ่จะมี
 อัตราการเพิ่มของจำนวนนักเรียนมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดความแออัดในชั้นเรียน ทำให้คุณภาพการเรียนสอนลดลง
 ขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็กที่ขาดงบประมาณและทรัพยากรก็ยิ่งมีขนาดเล็กลงไป และมีจำนวนสถานศึกษา
 ขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาต้องพึ่งตนเองด้านการเงิน จึงมุ่งที่จะหารายได้จากปริมาณการ
 รับนักศึกษาเข้าเรียนหรือเปิดหลักสูตรภาคพิเศษกันมากมาย แต่ขาดความเอาใจจริงหรือใส่ใจในด้านคุณภาพ
 การศึกษา หลายนมหาวิทยาลัยหรือหลายหลักสูตรจึงมีสภาพที่ว่า “จ่ายครบจบแน่”

- *ระบบกำลังคน* ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบปัญหาสำคัญคือ การกระจายกำลังคนที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะครูผู้สอน ซึ่งในภาพรวมจำนวนครูไม่ได้ขาดแคลน แต่มีปัญหาด้านการกระจายครูในระดับพื้นที่ ผู้บริหารไม่มีอำนาจแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรได้ด้วยตนเองต้องอยู่ภายใต้การบริหารงานบุคคลในรูปคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการจ้างอาจารย์เพื่อสอนและผลิตบัณฑิต โดยอาจารย์ใหม่เหล่านั้นจะขาดการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ในแต่ละศาสตร์เพื่อรับใช้สังคม

- *ความรับผิดชอบต่อผลผลิต* ที่ตรวจสอบได้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ยังขาดระบบที่สร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่อ่านหนังสือไม่ออก หรือผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาไม่มีทักษะการทำงานที่เพียงพอ ส่วนระดับอุดมศึกษา การผลิตบัณฑิตและบริการวิชาการยังขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การผลิตบัณฑิตที่ไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ บัณฑิตขาดคุณภาพ ทำงานไม่เป็น เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษย์

จากสภาพการณ์การศึกษาของประเทศไทยดังที่กล่าวมา คณะกรรมาธิการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปเพื่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาและพัฒนาคนในระยะยาว แบ่งเป็น 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การปฏิรูประบบ โดยปฏิรูประบบหลัก 3 ระบบ ได้แก่ (1) ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา (2) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา และ (3) ปฏิรูประบบการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจ

ยุทธศาสตร์นี้ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักในการปฏิรูปการศึกษา มีเป้าหมายสำคัญคือ ปฏิรูประบบการบริหารจัดการการศึกษา โดยลดขนาดของการจัดการศึกษาทุกระดับจากภาครัฐ และเปลี่ยนบทบาทการจัดการศึกษาจาก *ผู้จัดการศึกษา (Education service providers)* ไปเป็น *ผู้จัดให้มีการศึกษา (Education service deliverers)* ควบคู่การขยายพื้นที่การจัดการศึกษาของภาคประชาชนและชุมชน เปิดโอกาสให้สังคมผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ เนื่องจากการจัดการศึกษาในอนาคต รัฐไม่สามารถดำเนินการเองได้ทั้งหมด ต้องสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ต้องแยกบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของ *ฝ่ายกำหนดนโยบาย (Regulator)* และ *ฝ่ายปฏิบัติ (Operator)* ออกจากกันให้ชัดเจน โดยฝ่ายกำหนดนโยบายต้องมีความเป็นอิสระ และกำหนดนโยบายจากฐานวิชาการสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักกรรมาธิการ 3, 2558 ก, น. 7)

- ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การปฏิรูประบบ โดยปฏิรูประบบหลัก 3 ระบบ คือ (1) ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา (2) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา และ (3) ปฏิรูประบบการเรียนรู้

1. ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา

1.1 เหตุผลความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป เนื่องจากการจัดการศึกษาของรัฐที่ผ่านมา ขาดความยืดหยุ่น หลากหลาย และไม่ตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ของพลเมืองของแต่ละพื้นที่ของประเทศ การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังจำกัดเฉพาะกลุ่มประชากรในวัยเรียนในระบบการศึกษา การกระจายบทบาทหน้าที่การจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและหน่วยจัดการศึกษาไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ขาดระบบและกลไกที่สร้างภาวะความรับผิดชอบต่อผลของการจัดการศึกษา ทั้งหมดนี้แสดงถึงระบบการจัดการศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศ (สำนักกรรมการ 3, 2558 ข, น. 2)

1.2 ข้อเสนอ/แนวทางการปฏิรูป

(1) ปฏิรูปโครงสร้างและระบบการศึกษา โดยให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ” เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการให้มีการจัดทำแผนกำลังคนของชาติ ควบคุม/กำกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ให้แยกหน้าที่การดำเนินงาน โดยเรื่องการควบคุมหรือกำกับจัดการศึกษายังคงเป็นหน้าที่ของรัฐ และให้ปรับปรุงองค์กรปัจจุบันให้ทำงานแบบแนวราบ ไม่ใช่แนวตั้ง ส่วนเรื่องการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นหน้าที่ร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคสังคม ชุมชน รวมถึงภาคเอกชน

(2) ปรับเปลี่ยนวิธีการรับผู้เข้าเรียน โดยลดการคัดเลือกด้วยการสอบแข่งขันที่ทำให้นักเรียนไม่ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยสมบูรณ์ตามหลักสูตรให้น้อยลง และเพื่อลดกระแสการแข่งขันและการกวดวิชาซึ่งเป็นความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสในการศึกษา โดยมีแผนปรับเปลี่ยนเป็นมาตรการการเข้าเรียนสถานศึกษาใกล้ที่พักอาศัยมากยิ่งขึ้นสำหรับการศึกษาภาคบังคับ และการแนะนำให้แก่ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัดและความชอบ จากนั้นให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตลอดช่วงชั้นก่อนหน้า และผลการทดสอบความถนัดและทัศนคติเป็นผลรวมในการเข้ารับการศึกษา

(3) ปรับระบบการผลิตบุคลากรทางการศึกษา ทั้งครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเข้าใจในกระบวนการศึกษาในโลกศตวรรษใหม่ ลดขนาดจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในระบบราชการส่วนกลาง โดยให้โอนย้ายออกไปเป็นข้าราชการท้องถิ่นและภูมิภาคเพื่อลดการวิ่งเต้นโยกย้ายและใช้บุคลากรในถิ่นกำเนิดทำงานพัฒนาสถานศึกษาในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ และให้บุคลากรแสดงความจำนงที่จะย้ายกลับภูมิลำเนา จากนั้นจึงปรับโอนย้ายบุคลากรเข้าสู่สถานศึกษาในพื้นที่โดยคำนึงถึงขนาดความต้องการของผู้เรียนตามภูมิสังคม

นอกจากนี้ ต้องพัฒนาระบบธรรมาภิบาลและกลไกการตรวจสอบการจัดการศึกษาทุกระดับ ปรับปรุงระบบประกันคุณภาพการจัดการศึกษา พร้อมทั้งประมวลกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาทั้งระบบเพื่อลดความซ้ำซ้อน และเป็นการสะสางกฎ ระเบียบ หรือกลไกที่ล้าสมัยและไม่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษาด้วย (สำนักกรรมการ 3, 2558 ข, น. 2-7)

2. ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา

2.1 เหตุผลความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการลงทุนเพื่อการศึกษาสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก แต่ผลสัมฤทธิ์ต่ำ การจัดสรรงบประมาณปัจจุบันเป็นแบบอุปทาน มีการรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง เมื่อจัดสรรไปยังหน่วยปฏิบัติทำให้เกิดความล่าช้า ไม่เพียงพอ และไม่ตรงต่อความต้องการ ส่วนการบริหารจัดการของสถานศึกษา หน่วยปฏิบัติคือสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษา ไม่สามารถบริหารจัดการการเงินและสรรหาบุคลากรเพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง ด้วยข้อจำกัดของระเบียบการใช้งบประมาณ และระบบการจัดสรรงบประมาณแบบอุปทานนั้น นอกจากจะเพิ่มภาระการเบิกจ่ายที่ซับซ้อนแล้ว ยังเป็นช่องทางการทุจริตและแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มคนต่าง ๆ เมื่อประกอบกับการขาดระบบ กลไกตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลที่เกิดขึ้นแล้ว จึงทำให้การลงทุนเพื่อการศึกษาของรัฐบาลประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักกรรมการ 3, 2558 ข, น. 2)

2.2 ข้อเสนอ/แนวทางการปฏิรูป

โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(1) เปลี่ยนกระบวนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการจัดสรรงบประมาณลงทุนโครงสร้างพื้นฐานให้แก่ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการจัดให้มีการศึกษาตามแผนความต้องการกำลังคนทีคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติได้พิจารณาเห็นชอบตามความต้องการที่หน่วยงานรัฐและเอกชนแสดงความต้องการมา การจัดงบลงทุนตามโครงสร้างพื้นฐานจะต้องพิจารณาการลงทุนในระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้นในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อให้การวางแผนพัฒนามนุษย์เป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (เป็นการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์)

(2) จัดทำคูปองการศึกษา รัฐบาลโดยคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนา มนุษย์แห่งชาติร่วมกับหน่วยงานวิจัยระบบการศึกษา ศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการพัฒนาระบบการจัดสรรงบดำเนินการในการจัดการศึกษาที่สามารถจ่ายตรงให้นักเรียนในลักษณะคูปองการศึกษาได้ตามความจำเป็นของผู้เรียนและของสภาพโรงเรียนที่ต้องใช้จริงตามมาตรฐานช่วงชั้นการศึกษา ทั้งในส่วนที่เป็น การศึกษาภาคบังคับและการศึกษาระดับและประเภทอื่นที่รัฐสมควรให้การสนับสนุน ซึ่งผู้เรียนจะนำคูปองไปชำระเมื่อเข้าในสถานศึกษา และสถานศึกษาจะนำคูปองไปขอรับเงินจากรัฐ ซึ่งคูปองการศึกษานี้ผู้เรียนสามารถนำไปชำระให้กับสถานศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน ประชาชนที่มีความสามารถในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้วยตนเองสามารถจะไม่รับคูปองการศึกษานี้สามารถนำสิทธิตามคูปองนี้ไปหักจากรายได้เพื่อการลดหย่อนภาษีของบิดา มารดา ผู้ปกครอง เช่นเดียวกับการบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษา

(3) จัดสรรงบดำเนินการที่ต้องการเพิ่มพิเศษ โดยช่วยเหลือเยาวชนที่ต้องการค่าใช้จ่ายดำเนินการเป็นพิเศษนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายมาตรฐานที่รัฐบาลจัดให้ตามข้อ (2) รวมถึงประชาชนที่ไม่ได้สัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย สามารถรับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้โดยไม่เป็นภาระต่อสังคมไทย (สำนักกรรมการ 3, 2558 ข, น. 9-12)

3. ปฏิรูประบบการเรียนรู้

3.1 เหตุผลความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป การเรียนรู้จากการศึกษาในระบบไม่เป็นการเพียงพอในการสร้างสังคมไทยให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติ เนื่องจากประชากรทั้งประเทศเคยชินกับการศึกษาแบบเดิมที่ยึดติดกับเนื้อหาวิชาการเพื่อการแข่งขันกันเรียนต่อ มากกว่าการคิดสร้างความรู้ความเข้าใจที่นำไปใช้ในชีวิตจริงและการประกอบอาชีพ การศึกษาในระบบเดิมยังไม่เน้นย้ำการเรียนรู้ที่สร้างกระบวนการคิดและการใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้มากพอ จึงไม่เอื้อต่อการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมฐานความรู้ และเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันบนความถูกต้องมีเหตุผล อีกทั้งระบบการเรียนรู้ในระบบเดิมจะทำให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการบั่นทอนคุณภาพของกำลังคนและการติดกับดักการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง (สำนักกรรมการ 3, 2558 ข, น. 2)

3.2 ข้อเสนอ/แนวทางการปฏิรูป

(1) ปฏิรูปหลักสูตร โดยปรับเปลี่ยนองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในเรื่องวิจัยระบบการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้มีหน้าที่วิจัยหลักสูตรการเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้ หลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้สอนและผู้บริหารการศึกษา สร้างนวัตกรรมด้านการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องปรับปรุงการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสม โดยให้การกำหนดหลักสูตรมีความยืดหยุ่นยิ่งขึ้นในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของโลก สถานศึกษาต่าง ๆ ทำตามข้อกำหนดแกนกลางเพื่อสามารถวัดผลเปรียบเทียบได้ทั้งประเทศ และสถานศึกษาสามารถนำหลักสูตรภูมิสังคมไปดัดแปลงให้เหมาะสม

(2) ปฏิรูปวิธีการจัดการเรียน โดยจัดให้มีสมัชชาการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ โดยไม่ใช้การจัดตั้งองค์กรใหม่ แต่เป็นการรวมตัวกันเป็นสมัชชาโดยธรรมชาติในพื้นที่ที่มีความพร้อมเพื่อดูแลการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าประสงค์ นอกจากนี้ต้องปรับวิธีการเรียนรู้ด้วยการแยกการเรียนการสอนเป็น 4 หมวดคือ การเรียนในห้องเรียน การเรียนด้วยกิจกรรม การเรียนรู้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม และการฝึกทักษะ

(3) ปฏิรูปการวัดผลการศึกษา โดยปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่การทำงานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ให้มีความเหมาะสม และทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้จะให้สมัชชาการศึกษาเป็นผู้ติดตามการวัดผลการศึกษาของผู้จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่สมัชชากำกับดูแลการจัดการศึกษา และจัดให้มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีความเท่าเทียมกันทั่วทั้งประเทศ

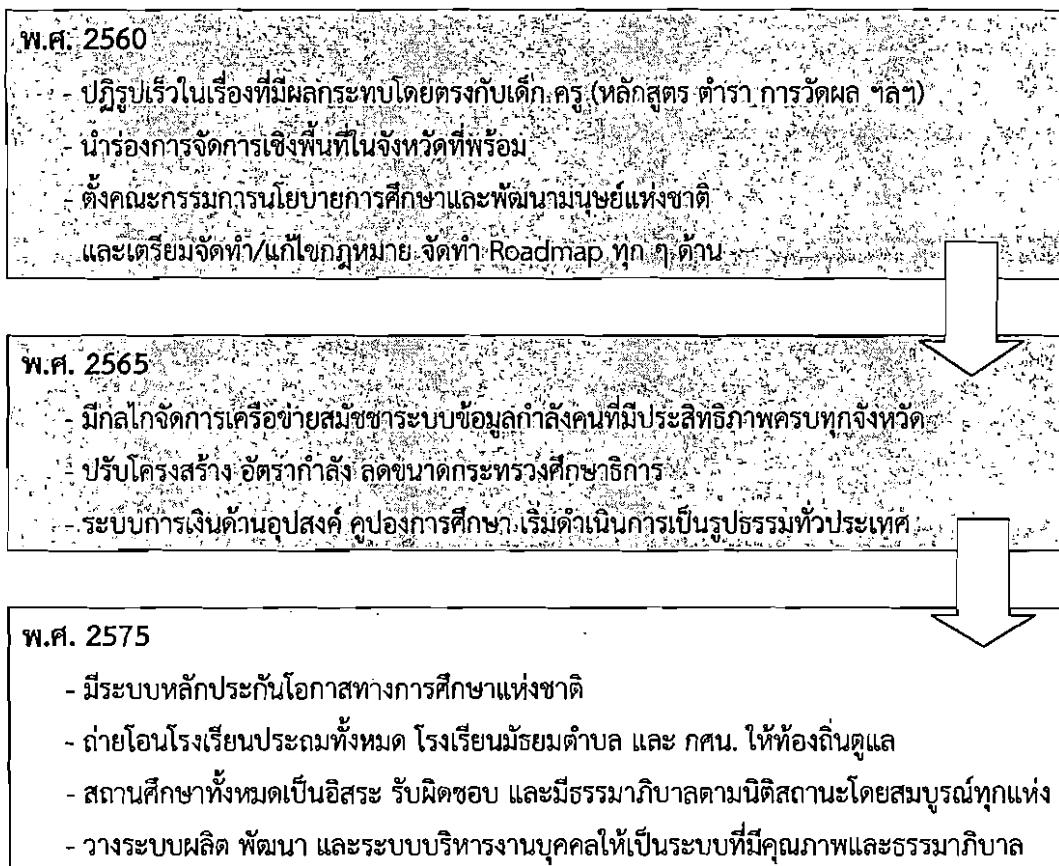
(4) ปฏิรูปการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยจัดให้มีหน่วยงานในระยะยาวทำหน้าที่ด้านการศึกษาวิจัยระบบการศึกษาและการพัฒนามนุษย์และการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อดำเนินการจัดทำนโยบายด้านการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จำเป็นต่อการสร้างอนาคตและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม ร่วมกับหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัย และการร่วมหาทุนวิจัยจากทุกภาคส่วน คือ รัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อจัดสรร แบ่งการทำงานวิจัย ไปยังหน่วยงานวิจัยทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อให้มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับประเทศ นอกจากนี้ใช้กระบวนการทำงานด้านการ

สนับสนุนการวิจัยระบบการศึกษาให้เพิ่มหน้าที่ในการจัดทำนโยบายงานวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่จากชุมชนและเอกชน ตลอดจนการระดมเงินทุนจากทุกภาคส่วนนอกจากงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ (สำนักงานกรรมาธิการ 3, 2558 ข, น. 13-19)

การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาสู่อนาคต พ.ศ. 2575

ในการจัดงาน “สปช. รายงานประชาชน : เปลี่ยนประเทศไทยกับ สปช. (NRC Blueprint for Change)” ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2558 เพื่อสรุปผลงานและส่งมอบวาระการปฏิรูปแก่รัฐบาล ทั้งนี้สภาปฏิรูปแห่งชาติจัดทำเอกสารบทสังเคราะห์ “การปฏิรูปประเทศสู่อนาคต 2575” ซึ่งการศึกษาเป็นหนึ่งในกลไกการปฏิรูปที่สำคัญโดยกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นเป้าหมายให้ผลสัมฤทธิ์เด็กไทยเป็นอันดับ 2 ของอาเซียนและอยู่ใน Top 5 ของทวีปเอเชีย โดยมีประเด็นปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ คือ กระจายอำนาจสู่การจัดการเชิงพื้นที่ ปฏิรูประบบการเงินด้านอุปสงค์จ่ายตรงกับผู้เรียนและสถานศึกษา ปรับโครงสร้างอัตราค่าจ้างของกระทรวงศึกษาธิการ ใช้กลไกคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ ยื่นระยะเวลาการปฏิรูปต่อเนื่อง 10-15 ปี ปฏิรูปวิธีการเรียนและหลักสูตร (สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 ก) ทั้งนี้ได้กำหนด Roadmap การปฏิรูปการศึกษา แบ่งเป็น ช่วง 2 ปี (พ.ศ.2560) 7 ปี (พ.ศ. 2565) และ 17 ปี (พ.ศ. 2575) ปรากฏตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ Roadmap การปฏิรูปการศึกษา ช่วง 10-15 ปี

ที่มา : สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ (2558 ก).

นอกจากนี้ จากการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาระหว่าง นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กับพลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2558 เพื่อส่งมอบ พิมพ์เขียว (Blueprint) การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องสำคัญ ได้แก่ การปฏิรูประบบการจัดการศึกษา การปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา (ด้านอุปสงค์) และการปฏิรูประบบการเรียนรู้ ซึ่งเป็น ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบัน

สำหรับข้อเสนอดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปประเทศ โดยยัตวิสัยทัศน์ ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2575 คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งเน้นคนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูป โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีสมรรถนะ อยู่ดี มีสุข เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณสมบัติช่วยสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของชาติ โดยต้องการให้ตัวบ่งชี้ในปี พ.ศ. 2575 จากการปฏิรูปตามพิมพ์เขียวนี้นี้เพื่อให้มีอัตราคนว่างงานบวกเงินเฟ้อ อยู่ในระดับ 1-3 ที่ดีที่สุดของโลก มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในลำดับที่ 2 ของอาเซียนและลำดับที่ 1-5 ของเอเชีย มีนวัตกรรมของไทยอยู่ในลำดับที่ 1 ใน 5 ของเอเชีย และค่าคะแนนการไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติ มีขอบสูงกว่า 60 ใน 100 คะแนน (สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 ข)

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

หากพิจารณาประเด็นหรือข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะใน 3 ครั้งที่ผ่านมา ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษารอบแรก (พ.ศ. 2542-2551) การปฏิรูปการศึกษารอบสอง ช่วง 5 ปีแรก (พ.ศ. 2552-2557) และการปฏิรูปการศึกษาของสภาปฏิรูปแห่งชาติ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (11 พฤศจิกายน 2557-6 กันยายน 2558) ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็นหรือข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน อาจเป็นเพราะว่าสภาพปัญหาการศึกษาของประเทศไทยมักเป็นเรื่องเดิมที่จะต้องปรับปรุง/แก้ไข และพัฒนาอยู่เป็นระยะ ๆ และหากพิจารณาผลของการปฏิรูปการศึกษารอบแรก พบว่าบางเรื่องประสบผลสำเร็จและอีกหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาที่ต้องพัฒนาปรับปรุงต่อไป นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษารอบสอง จนกระทั่งยุคการปฏิรูปการศึกษาของสภาปฏิรูปแห่งชาติ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมา ซึ่งได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของสภาพปัญหาการศึกษาในอดีต พบว่ายังเป็นปัญหาเดิม ๆ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและปฏิรูปต่อไป โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปการศึกษาในระยะยาว ได้แก่ ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา และปฏิรูประบบการเรียนรู้ ซึ่งผู้ศึกษาพบว่าการปฏิรูปดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ที่เน้นการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนมีโอกาสร่วมจัดการการศึกษา กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามศักยภาพและความพร้อม พัฒนาคณะที่ปรึกษาโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู รวมทั้งปรับระบบ

การประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้หากพิจารณา-Roadmap การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2558-2564 ของกระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศแล้ว ก็ยังพบว่าเป็นประเด็นปฏิรูปที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การปฏิรูปครู การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการ การกระจายโอกาส และคุณภาพให้เป็นไปอย่างทั่วถึงเท่าเทียม การผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และการปรับระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงพยายามปฏิรูปการศึกษาตลอดมา เนื่องจากการศึกษาจะเป็นพื้นฐานในการนำพาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ให้คนไทยมีความรู้เชิงวิชาการและวิชาชีพ เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มีโอกาสได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุขต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาบางประการ ดังนี้

1. ในระยะที่ผ่านมา มีข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก มีที่มาจากหลายช่องทาง โดยเสนอประเด็นการปฏิรูปที่หลากหลายต่างกันไป จึงควรมีหน่วยงานที่เป็นผู้รวบรวมและสรุปทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการปฏิรูปในส่วนที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อน และสามารถแก้ไขปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุดมากขึ้น

2. นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศควรมีความชัดเจนและต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้นั้นทุกภาคส่วนต้องเห็นความสำคัญ เข้าใจ และรับรู้ปัญหาการศึกษาที่ตรงกัน และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับนโยบาย คือ คณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศปัจจุบัน และระดับปฏิบัติ คือ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา

3. จากการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน การจัดการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการสร้างคนให้มีทักษะการคิด วิเคราะห์ รู้จักปรับตัว แก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ มุ่งเน้นปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมผสมผสานกับการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีทักษะในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้ควรดำเนินการควบคู่ไปกับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดีด้วย

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษยที่คณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้ศึกษาและกำหนดไว้ก่อนที่จะสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ไปนั้น มีหลายแนวทางหรือข้อเสนอปฏิรูปที่สำคัญ และเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติเพื่อการดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป นอกจากนี้การที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด คงต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นผู้ดูแลการศึกษาของประเทศเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เห็นว่าควรเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรกที่จะต้องเป็นพื้นฐานสำหรับปลูกฝัง บ่มเพาะ ชัดเกล้า หรือหล่อหลอมสิ่งที่ดีงามแก่บุตรหลาน ก่อนจะส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อให้ครูอาจารย์ ซึ่งเปรียบเสมือน ฟันเฟืองสำคัญของการศึกษาในการที่จะผลิตบุคลากรของประเทศให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความคิด และ จิตใจ กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ต่อไป

จัดทำโดย

นายเชษฐา ทองยิ่ง

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

โทร 0 2244 2070

โทรสาร 0 2244 2058

Email: sapagroup3@gmail.com

บรรณานุกรม

- ประกาศฯ นิยม. (2558). *ทำไมต้องปฏิรูป ใครจะปฏิรูปการศึกษา*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.edreform.moe.go.th/home/doc/whyreform1jul57.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (22 กรกฎาคม 2557). เล่ม 131 ตอนที่ 55 ก *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557*.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- สำนักงานกรรมการ 3, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558 ก). *รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ เรื่อง ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา และพัฒนามนุษย์*. เอกสารอัดสำเนา.
- _____. (2558 ข). *รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระการปฏิรูปที่ 16-18 และ ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ พ.ศ.* เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. .
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542* กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2557). *กรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ. (2558 ก). *ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 265/2558 เปลี่ยนประเทศไทย กับ สปช. : NRC Blueprint for Change (เฉพาะด้านการศึกษา)*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.moe.go.th/websm/2015/aug/265.html>
- _____. (2558 ข). *ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 292/2558 คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเข้าพบรมว.ศึกษาธิการ เพื่อมอบพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/292.html>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2556 ก). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์.
- อัมมาร สยามวาลา ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์ และ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2555). *การปฏิรูปการศึกษารอบใหม่ : สู่อุทิศที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง*. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 เรื่อง “ยกเครื่องการศึกษาไทย : สู่อุทิศที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง” วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2555. สืบค้น 5 ตุลาคม 2558 จาก http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/09/s1_ammara.pdf